

**Wersja testowa, musi być gruntownie sprawdzona również pod
względem merytorycznym
Cyprian T. Lachowicz 2006.**

Cyprian T. Lachowicz

Wytrzymałość Materiałów
Zadania

Opole 18 listopada 2007

Spis treści

Rozdział 1. Rozciąganie - ściskanie	1
1.1. Zadania statycznie wyznaczalne	1
1.1.1. Siły wewnętrzne	1
1.1.2. Naprężenia normalne, całkowite wydłużenie, energia potencjalna sprężystości	4
1.1.3. Odształcenia poprzeczne, zmiana objętości	6
1.1.4. Przesunięcia punktów układów prętowych	7
1.1.5. Sprawdzanie wytrzymałości	9
1.1.6. Wpływ ciężaru własnego	13
1.1.7. Zdania do samodzielnego wykonania	16
1.2. Zadania statycznie niewyznaczalne	18
1.2.1. Układy prętowe i pręty utwierdzone	18
1.2.2. Zdania do samodzielnego wykonania	26
1.3. Koło Mohra	29
Rozdział 2. Zginanie	35
2.1. Reakcje podpór i siły przekrojowe	35
2.1.1. Ogólny przypadek obciążenia ciągłego	35
2.1.2. Ogólny przypadek obciążenia ciągłego momentem zginającym	36
2.1.3. Obciążenie stałym ciągłym momentem zginającym	38
Bibliografia	41

Rozdział 1

Rozciąganie - ściskanie

1.1. Zadania statycznie wyznaczalne

1.1.1. Siły wewnętrzne

Przykład 1

Znaleźć siły wewnętrzne w pręcie (rys. 1.1). Dane $P_1 = P$; $P_2 = 3P$, $P_3 = 2P$, obciążenie ciągłe ma intensywność $q(x) = \frac{Px}{2a^2}$. Podstawowa zależność, wynikająca z równań statyki, pozwalająca obliczyć wartość siły wewnętrznej w pręcie, ma postać:

$$N_x = \sum_i P_i + \sum_i \int q_i(x) dx. \quad (1.1.1)$$

Budujemy równania równowagi (1.1.1) dla kolejnych wyodrębnionych myślowo fragmentów pręta (rys. 1.1 i wyznaczamy poszukiwane wartości sił wewnętrznych.

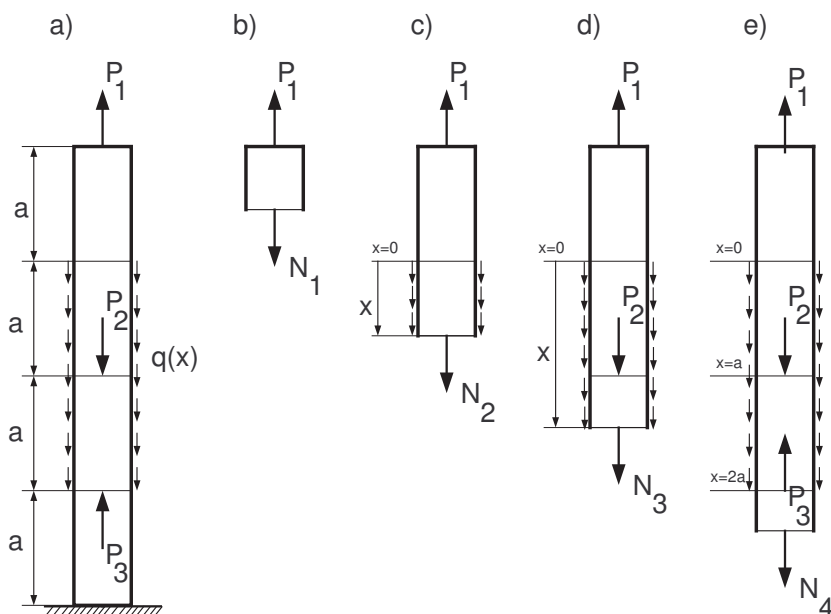
$$N_1 = P_1 = P, \quad (1.1.2)$$

$$N_2 = P_1 - \int_0^x \frac{Px}{2a^2} = P \left(1 - \frac{x^2}{4a^2} \right), \quad \text{dla } x \in \langle 0, a \rangle,$$

$$N_3 = P_1 - P_2 - \int_0^x \frac{Px}{2a^2} dx = P \left(-2 - \frac{x^2}{4a^2} \right), \quad \text{dla } x \in \langle a, 2a \rangle,$$

$$N_4 = P_1 - P_2 + P_3 - \int_0^{2a} \frac{Px}{2a^2} dx = -\frac{P}{4}.$$

Należy zwrócić uwagę, że siły wewnętrzne N_2 i N_3 są zależne od współrzędnej x . Na rys. 1.2 pokazano wykreślony na podstawie zależności (1.1.2) wykres sił wewnętrznych w pręcie. Do jego wykreślenia można wykorzystać następujący skrypt Scilaba.

Rys. 1.1. Pręt obciążony siłami skupionymi P_i oraz obciążeniem ciągłym $q(x)$

```

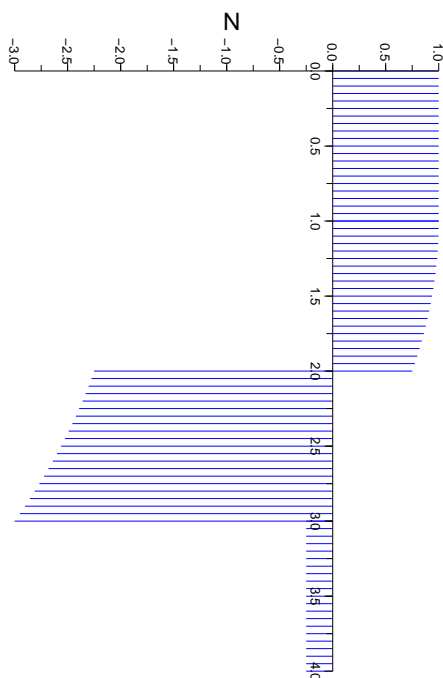
a=1;
P=1;
dx=0.05;
x1=0:dx:a;
x2=a:dx:2*a;

//
N1=-P*ones(1:length(x1));
N2=P*(1-x1^2/(4*a^2));
N3=P*(-2-x2^2/(4*a^2));
N4=(-P/4)*ones(1:length(x1));
//
N=[N1 N2 N3 N4];
x=[x1 x1+a x1+2*a x1+3*a];
//
set("figure_style","new")

```



```
xset('window',0);  
xbasec();  
plot2d3([x],[N], style=[2]);  
xtitle('','','N');  
a=gca();  
a.box="off";  
a.x_location="middle";  
a.title.font_style=5;  
a.title.font_size=20;
```

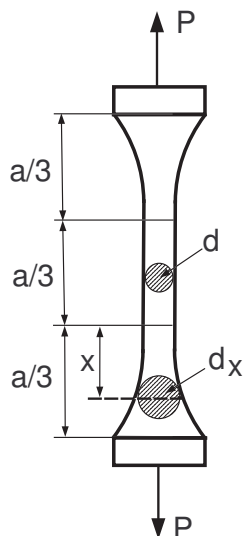

Rys. 1.2. Wykres sił wewnętrznych dla pręta z rys. 1.1

1.1.2. Naprężenia normalne, całkowite wydłużenie, energia potencjalna sprężystości

Przykład 2

Znaleźć wykres naprężeń σ_x , wyznaczyć przyrost długości Δl oraz wartość energii sprężystej rozciągania U dla pręta z rys. 1.3. Dane $P = 10 \text{ kN}$, $l = 0,3 \text{ m}$, $d = 0,01 \text{ m}$, $d_x = (0,01 + x^2) \text{ m}$, $E = 2 \cdot 10^5 \text{ MPa}$. Siła

Rys. 1.3.

wewnętrzna w pręcie jest stała $N_x = P = 10 \text{ kN}$ w dowolnym przekroju i może być wyznaczona z równania równowagi (1.1.1). Powierzchnia pola przekroju pręta w części cylindrycznej jest stała i wynosi: $A = \frac{\pi d^2}{4} = 0,25\pi \cdot 10^{-4} \text{ m}^2$. W pozostałych dwóch częściach pole przekroju wyraża się zależnością $A_x = \frac{\pi d_x^2}{4} = \frac{\pi}{4}(0,01 + x^2)^2 \text{ m}^2$. Naprężenie normalne w części cylindrycznej obliczamy z zależności

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A} = 127,3 \text{ MPa}, \quad (1.1.3)$$

natomiast w częściach o zmiennym przekroju z zależności

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A_x} = \frac{4P}{\pi(0,01 + x^2)^2} = \frac{127,3}{(1 + 100x^2)^2}. \quad (1.1.4)$$

Wykres naprężeń wzdłuż pręta możemy wykreślić przy użyciu programu napisanego w Scilabie o konstrukcji zbliżonej do tej pokazanej w przykładzie 1 i umieszczonego na stronie 1.

Wydłużenie całkowite pręta wyznaczamy z zależności

$$\Delta l = \sum \int \frac{N_x dx}{EA_x}, \quad (1.1.5)$$

gdzie: E – moduł Younga.

Obliczenie wydłużenia Δl wymaga obliczenia wartości całki oznaczonej

$$\begin{aligned} \Delta l &= \sum \int \frac{N_x dx}{EA_x} = \frac{Pl}{3EA} + \frac{8P}{\pi E} \int_0^{l/3} \frac{dx}{(0,01 + x^2)^2}, \\ \Delta l &= \frac{Pl}{3EA} + \frac{8P}{\pi E} \left| \frac{x}{2(0,01 + x^2)} \frac{1}{0,1^2} + \frac{1}{2 \cdot 0,1^2} \arctg \frac{x}{0,1} \right|_0^{0,1}, \\ \Delta l &\approx 1,46 \cdot 10^{-4} m. \end{aligned} \quad (1.1.6)$$

Obliczenia wydłużenia Δl możemy sobie ułatwić (szczególnie chodzi o obliczenie wartości całki oznaczonej) posługując się skryptem napisanym w Maximie. Najpierw piszemy sekwencję poleceń kodujących w sposób symboliczny pierwszą z zależności ze wzoru (1.1.6)

`P*1/(3*E*A)+(8*P/(%pi*E))*integrate(1/(0.01+x^2)^2, x,0,0.1);`

która po zinterpretowaniu przez Maximę przyjmuje poniższą postać

$$\frac{l P}{3 A E} + \frac{8 \left(\int_0^{0.1} \frac{1}{(x^2+0.01)^2} dx \right) P}{\pi E},$$

następnie przypisujemy odpowiednim zmiennym wartości liczbowe i obliczymy wartość pokazanego wyżej wyrażenia.

`P:10000;`

`E:2*10^11;`

`l:0.3;`

`A:0.25*%pi*10^-4;`

`P*1/(3*E*A)+(8*P/(%pi*E))*integrate(1/(0.01+x^2)^2, x,0,0.1);`

Po wykonaniu ostatniej instrukcji otrzymujemy wartość wydłużenia

$$\Delta l = \frac{4.5707963267948963 \times 10^{-4}}{\pi} \approx 1,46 \cdot 10^{-4} m.$$

Wyznaczenie energii potencjalnej sprężystości, przy rozciąganiu, polega na wykorzystaniu ogólnej zależności

$$U = \sum \int \frac{N_x^2 dx}{2EA_x}. \quad (1.1.7)$$

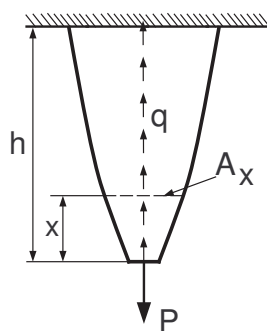
W naszym przykładzie w wyniku porównania zal. 1.1.5 i 1.1.7 możemy napisać

$$U = \frac{N_x \Delta l}{2} = 0,73J. \quad (1.1.8)$$

1.1.3. Odształcenia poprzeczne, zmiana objętości

Przykład 3

Znaleźć odkształcenie całkowite ε_x , zmianę przekroju poprzecznego $\frac{\Delta A_x}{A_x}$ oraz zmianę objętości ΔV pręta pokazanego na rysunku 1.4, jeśli znamy P , q , l , A_x , E , ν . Zgodnie z zależnościami (1.1.1) i (1.1.3) odpo-

Rys. 1.4.

wiednie wartości siły wewnętrznej N_x i naprężenia σ_x w dowolnym przekroju A_x wyrażają się zależnościami:

$$N_x = P + qx, \quad (1.1.9)$$

$$\sigma_x = \frac{N_x}{A_x} = \frac{P + qx}{A_x}. \quad (1.1.10)$$

Do wyznaczenia odkształcenia ε_x wykorzystamy prawo Hooke'a

$$\varepsilon = \frac{\sigma}{E}, \quad (1.1.11)$$

obliczona wartość odkształcenie liniowego ε_x wyraża się więc zależnością

$$\varepsilon_x = \frac{\sigma_x}{E} = \frac{P + qx}{EA_x}. \quad (1.1.12)$$

Zmiana przekroju poprzecznego pręta obliczona może być z ogólnej zależności

$$\frac{\Delta A}{A} \approx -2\nu\varepsilon = -2\nu\frac{\sigma}{E} \quad (1.1.13)$$

Po podstawieniu do zależności (1.1.13) zależności (1.1.10) otrzymujemy

$$\frac{\Delta A_x}{A_x} = -2\nu \left[\frac{P + qx}{EA_x} \right]. \quad (1.1.14)$$

Wyznaczenie zmiany objętości wymaga postawienia do ogólnej zależności (1.1.15)

$$\Delta V = \frac{1 - 2\nu}{E} \sum \int N_x dx, \quad (1.1.15)$$

wyrażenia (1.1.9) podającego wartości siły wewnętrznej N_x , ostatecznie otrzymujemy:

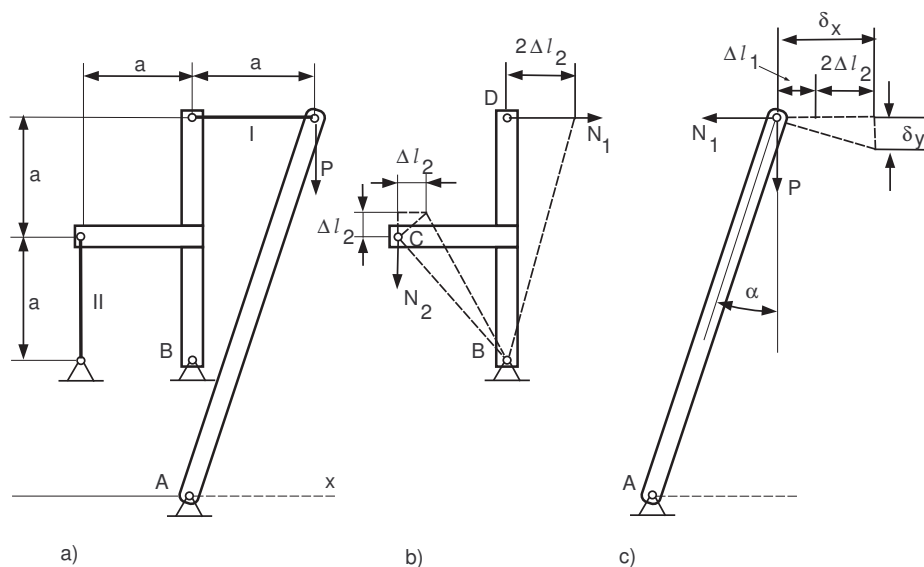
$$\Delta V = \frac{1 - 2\nu}{E} \int_0^l N_x dx = \frac{1 - 2\nu}{E} \int_0^l (P + qx) dx = \frac{1 - 2\nu}{E} \left(P + \frac{ql}{2} \right) l. \quad (1.1.16)$$

1.1.4. Przemieszczenia punktów układów prętowych

Przykład 4

Dla układu prętowego pokazanego na rys. 1.5 określić przemieszczenia pionowe δ_y oraz poziome δ_x punktu przyłożenia siły P . Wielkościami znanymi są: P, a, E_1, A_1, E_2, A_2 . Punktem wyjścia do wyznaczenia poszukiwanych wielkości jest myślowe rozłożenie układu pokazanego na rys. 1.5 a na dwa niezależne człony pokazane na rysunkach 1.5 b i c. Podziału dokonujemy rozcinając układ w poprzek odkształcalnych cięgien I i II . Oddziaływanie usuniętych fragmentów zastępujemy siłami wewnętrznymi N_1 i N_2 .

Z warunków równowagi wydzielonych układów obliczanych względem

Rys. 1.5.

punktów A i B wyznaczamy poszukiwane wartości sił wewnętrznych w prętach

$$\sum M_A = 0 \longrightarrow N_1 = \frac{P}{3} \quad (1.1.17)$$

$$\sum M_B = 0 \longrightarrow N_2 = \frac{2P}{3} \quad (1.1.18)$$

Wydłużenia obu prętów znajdujemy posługując się nieco zmodyfikowaną wersją prawa Hooke'a (1.1.3 i 1.1.5)

$$\Delta l_1 = \frac{Pa}{3E_1A_1}, \quad (1.1.19)$$

$$\Delta l_2 = \frac{2Pa}{3E_2A_2}. \quad (1.1.20)$$

Korzystając z rys. 1.5b i c znajdujemy poziome przemieszczenie punktu C równe Δl_2 oraz przemieszczenie prostopadłe do linii BC : $\delta_c = \Delta l_2 \sqrt{2}$.

Poziome przemieszczenie punktu D wynosi: $\delta_D = \delta_C \left(\frac{2a}{a} \sqrt{2} \right) = 2\Delta l_2$.

Poziome przemieszczenie punktu przyłożenia siły P składa się z poziomego przemieszczenia punktu D oraz wydłużenia pręta I

$$\delta_x = 2\Delta l_2 + \Delta l_1 = \frac{4Pa}{3E_2A_2} + \frac{Pa}{3E_1A_1} = \frac{Pa}{3} \left(\frac{4}{E_2A_2} + \frac{1}{E_1A_1} \right). \quad (1.1.21)$$

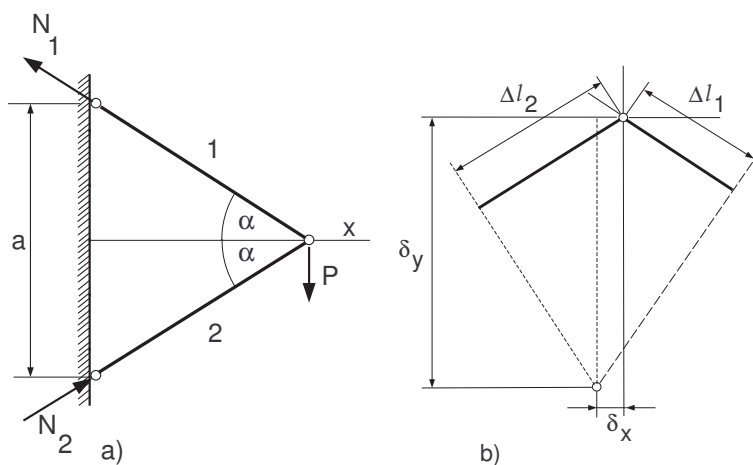
Przemieszczenie pionowe punktu przyłożenia siły P obliczamy z:

$$\delta_y = \delta_x \operatorname{tg} \alpha = \delta_x \frac{a}{3a} = \frac{Pa}{9} \left(\frac{4}{E_2A_2} + \frac{1}{E_1A_1} \right). \quad (1.1.22)$$

1.1.5. Sprawdzanie wytrzymałości

Przykład 5

Dla układu prętowego pokazanego na rysunku 1.6 znaleźć pola przekroju poprzecznego A_1 i A_2 prętów wiedząc, że przemieszczenie punktu przyłożenia siły $P = 1 \text{ kN}$ wynosi $[\delta_{x_{gr}}] = \delta_{y_{gr}} = 1.3 \text{ mm}$. Dodatkowe dane to wytrzymałość prętów I i II na rozciąganie $k_{rcI} = 1000 \text{ MPa}$ i $k_{rcII} = 100 \text{ MPa}$ oraz odpowiednie moduły Younga $E_1 = 200000 \text{ MPa}$, $E_2 = 10000 \text{ MPa}$. Kąt $\alpha = 30^\circ$, $a = 1 \text{ m}$.

Rys. 1.6.

Z warunków równowagi wyznaczamy wartości sił wewnętrznych (N_1 i N_2) w prętach

$$\begin{aligned}\sum P_{ix} &= -N_1 \cos \alpha - N_2 \cos \alpha = 0 \longrightarrow N_1 = N_2 = N, \quad (1.1.23) \\ \sum P_{iy} &= -N_1 \sin \alpha - N_2 \sin \alpha + P = 0 \longrightarrow N = \frac{P}{2 \sin \alpha}.\end{aligned}$$

Korzystając z definicji naprężenia normalnego (1.1.3) wyliczamy minimalne wartości pól przekrojów prętów:

$$\begin{aligned}A_1 &= \frac{N}{k_{rcI}} = 100 \text{ mm}^2, \quad (1.1.24) \\ A_2 &= \frac{N}{k_{rcII}} = 1000 \text{ mm}^2.\end{aligned}$$

Prawo Hooke'a (1.1.5) pozwala nam wyliczyć wydłużenia poszczególnych prętów

$$\begin{aligned}\Delta l_1 &= \frac{Na}{E_1 A_1} = 0.5 \text{ mm}, \quad (1.1.25) \\ \Delta l_2 &= \frac{Na}{E_2 A_2} = 1 \text{ mm}.\end{aligned}$$

Na podstawie zależności geometrycznych pokazanych na rysunku 1.6b możemy znaleźć związki pomiędzy wydłużeniami poszczególnych prętów a przemieszczeniami punktu przyłożenia siły P . Rozwiązując układ równań (1.1.26) otrzymamy poszukiwane wartości przemieszczeń (1.1.27)

$$\begin{cases} \Delta l_1 = \delta_y \sin \alpha - \delta_x \cos \alpha, \\ \Delta l_2 = \delta_y \sin \alpha + \delta_x \cos \alpha. \end{cases} \quad (1.1.26)$$

$$\delta_y = \frac{\Delta l_1 + \Delta l_2}{2 \sin \alpha}, \quad (1.1.27)$$

$$\delta_x = \frac{\Delta l_2 - \Delta l_1}{2 \cos \alpha}. \quad (1.1.28)$$

Uzyskane po podstawieniu wartości liczbowych wartości przemieszczeń $\delta_x = 0.289 \text{ mm}$ i $\delta_y = 1.5 \text{ mm}$. Łatwo spostrzec, że wartość jednej ze składowych przemieszczenia jest większa ($\delta_y > \delta_{ygr}$) od tej zadanej na początku. Oznacza to konieczność modyfikacji pola powierzchni A_2

przy zachowaniu pola powierzchni A_1 . Korzystając z zależności (1.1.27) zapisanej tak jak to pokazano niżej

$$\delta_y = \frac{1}{2 \sin 30^\circ} \times (\Delta l_1 + \Delta l_2) \leq \delta_{ygr}. \quad (1.1.29)$$

Ostatecznie otrzymujemy

$$\Delta l_2 = \frac{Na}{E_2 A_2} \leq 0,08, \quad (1.1.30)$$

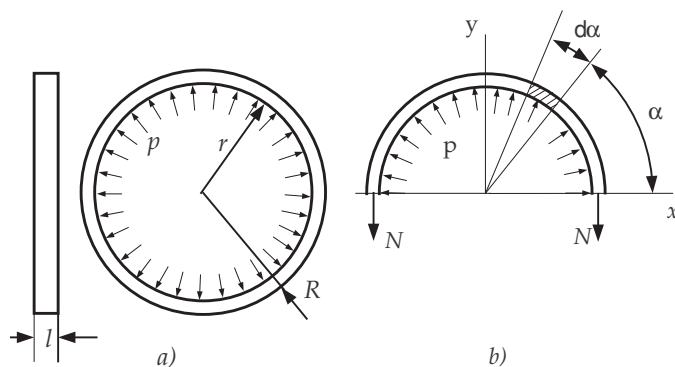
skąd

$$A_2 \geq \frac{Na}{E_2 0,08} = 1250 \text{ mm}^2. \quad (1.1.31)$$

Zmodyfikowana wartość naprężenia w pręcie II wynosi $\sigma_{II} = 80 \text{ MPa}$. Skorygowane wartości przemieszczeń obliczone z zależności (1.1.27 i 1.1.28) wynoszą: $\delta_x = 0.173 \text{ mm}$ i $\delta_y = 1.3 \text{ mm}$.

Przykład 6

Pierścień sprężysty (rys. 1.7a) o promieniu wewnętrznym $r = 100 \text{ mm}$ i zewnętrznym $r = 101 \text{ mm}$ oraz wysokości l poddano działaniu ciśnienia wewnętrznego $p = 2 \text{ MPa}$. Znaleźć zmianę promienia Δr oraz współczynnik bezpieczeństwa n_b jeśli pierścień zbudowano z materiału o module Younga $E = 200000 \text{ MPa}$ oraz granica plastyczności tego materiału wynosi $\sigma_e = 300 \text{ MPa}$.

Rys. 1.7.

Znalezienie sił wewnętrznych w pierścieniu wymaga jego rozcięcia na dwie części (rys. 1.1.32b).

Z równań równowagi, połówki pierścienia, względem osi Y otrzymujemy wyrażenie na siłę wewnętrzną N

$$N = \int_0^{\pi/2} p l r \sin \alpha d\alpha = p l r. \quad (1.1.32)$$

Naprężenie normalne w ściance pierścienia jest

$$\sigma = \frac{N}{A} = \frac{p l r}{(R - r)l} = 200 \text{ MPa}. \quad (1.1.33)$$

Współczynnik bezpieczeństwa obliczamy jako stosunek naprężenia dopuszczalnego σ_e do obliczonego naprężenia normalnego σ

$$n_b = \frac{\sigma_e}{\sigma} = 1,5. \quad (1.1.34)$$

Powiększenie promienia Δr obliczymy wykorzystując prawo Hooke'a

$$\sigma = \varepsilon E, \quad (1.1.35)$$

po podstawieniach i przekształceniu otrzymujemy odkształcenie

$$\varepsilon = \frac{2\pi(r + \Delta r) - 2\pi r}{2\pi r}, \quad (1.1.36)$$

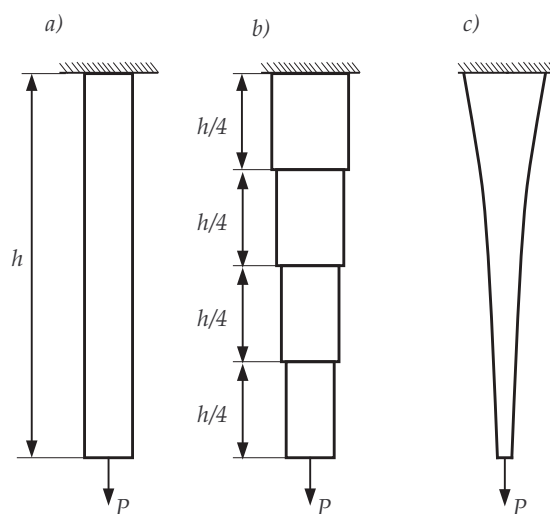
a następnie zmianę promienia

$$\Delta r = \frac{p r^2}{E(R - r)} = 0,1 \text{ mm}. \quad (1.1.37)$$

1.1.6. Wpływ ciężaru własnego

Przykład 7

Określić pole powierzchni przekroju A_n , ciężar własny Q_n oraz całkowite wydłużenie Δl_n pręta o stałym przekroju (rys. 1.8 a). Znaleźć największe pole przekroju A_{st} , ciężar Q_{st} i całkowite wydłużenie Δl_{st} czterostopniowego pręta o odcinkach o jednakowej długości (rys. 1.8 b). Wyznaczyć maksymalny przekrój A_r , ciężar Q_r i całkowite wydłużenie Δl_r pręta o stałej wytrzymałości (rys. 1.8 c). Dane obciążenie P , ciężar właściwy γ , wytrzymałość na rozciąganie k_{rc} , moduł Younga E , i długość h .

Rys. 1.8.

Dla pręta o stałym przekroju (rys. 1.8 a) siła wewnętrzna N_x wyznaczona w odległości x od swobodnego końca przyjmuje postać

$$N_x = P + \gamma A_n x, \quad (1.1.38)$$

naprężenie normalne obliczamy z

$$\sigma_x = \frac{P}{A_n} + \gamma x. \quad (1.1.39)$$

Ponieważ pręt osiąga maksymalny ciężar dla $x = h$ oraz naprężenie $\sigma \leq k_{rc}$ po podstawieniu i prostym przekształceniu wzoru (1.1.39) otrzymujemy zależność (1.1.40) pozwalającą wyznaczyć poszukiwaną wartość pola przekroju

$$A_n = \frac{P}{k_{rc} - \gamma h}. \quad (1.1.40)$$

Ciężar pręta obliczamy z zależności $Q_n = \gamma A_n h$. Całkowite wydłużenie obliczamy z

$$\Delta h_n = \frac{h}{EA} \left(P + \frac{\gamma Ah}{2} \right). \quad (1.1.41)$$

Dla pręta stopniowanego (rys. 1.8 b) pole powierzchni A_i każdego stopnia pręta wyznaczamy z ogólnej zależności

$$A_i = \frac{P k_{rc}^{i-1}}{(k_{rc} - \gamma h_1)(k_{rc} - \gamma h_2)(k_{rc} - \gamma h_3) \dots (k_{rc} - \gamma h_i)}, \quad (1.1.42)$$

która przyjmuje szczególną postać dla stopnia o maksymalnym polu przekroju

$$A_{st} = \frac{P k_{rc}^3}{\left(k_{rc} - \gamma \frac{h}{4} \right)^4}. \quad (1.1.43)$$

Ciężar obliczamy z $Q_{st} = k_{rc} A_{st} - P$.

Całkowite wydłużenie obliczamy z ogólnej zależności

$$\Delta h_{st} = \frac{k_{rc}}{E} \sum h_i \left(1 - \frac{\gamma h_i}{2 k_{rc}} \right), \quad (1.1.44)$$

$$\Delta h_{st} = \frac{k_{rc} h}{E} \left(1 - \frac{\gamma l}{2 \cdot 4 k_{rc}} \right). \quad (1.1.45)$$

Dla pręta o równej wytrzymałości (rys 1.8 c) maksymalną powierzchnię pola przekroju obliczamy z zależności

$$A_x = \frac{P}{k_{rc}} e^{\frac{\gamma}{k_{rc}} x}, \quad (1.1.46)$$

która przyjmuje postać

$$A_r = \frac{P}{k_{rc}} e^{\frac{\gamma}{k_{rc}} h}. \quad (1.1.47)$$

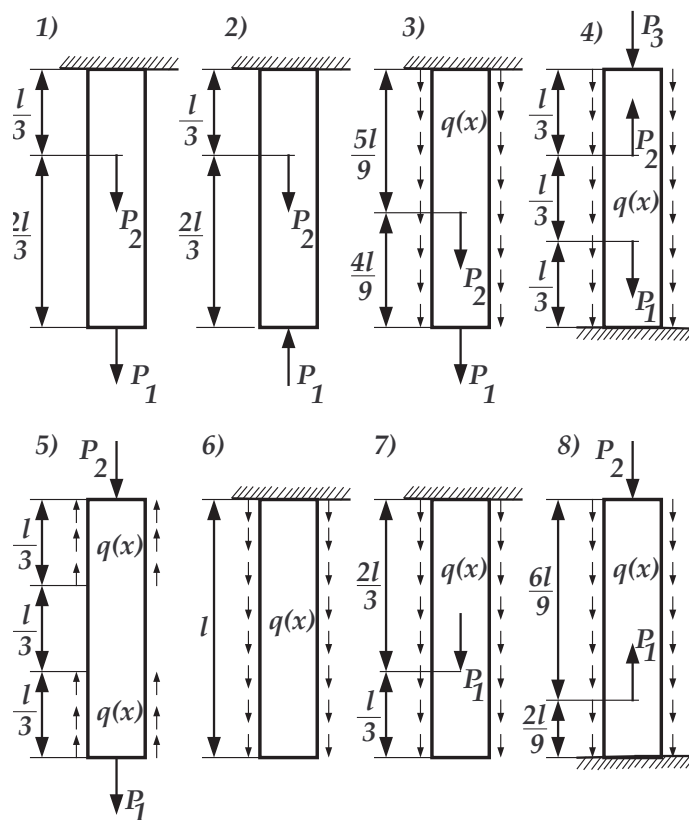
Ciężar takiego pręta obliczamy z zależności $Q_r = k_{rc}A_r - P$. Całkowite wydłużenia pręta o równej wytrzymałości określa

$$\Delta h_r = \frac{k_{rc}h}{E}. \quad (1.1.48)$$

1.1.7. Zdania do samodzielnego wykonania

Elaborat 1¹

Dla prętów pokazanych na rys. 1.9 wyznaczyć wykresy sił wewnętrznych N . Dane zawarto w tablicy 1.1

Rys. 1.9.

¹ Elaboratus (łac.)- dokładne opracowanie na piśmie wyznaczonego zagadnienia.

Tablica 1.1. Dane do elaboratu 1

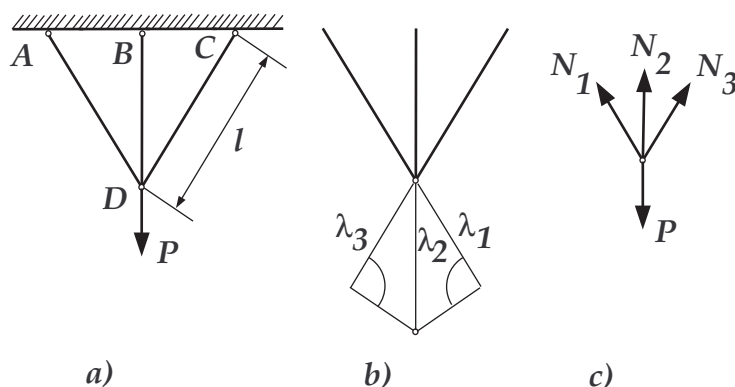
Lp.	rys.	P_1	P_2	P_3	$q(x)$	l	Lp.	rys.	P_1	P_2	P_3	$q(x)$	l
-	-	kN	kN	kN	$\frac{kN}{m}$	m	-	-	kN	kN	kN	$\frac{kN}{m}$	m
1	1	40	40	-	-	3	13	5	-	-	-	-	-
2	2	5	10	-	-	3	14	6	-	-	-	$(x - x^2)$	5
3	3	40	40	-	20	6	15	7	15	-	-	$\sin x$	4
4	4	6	4	6	1.5	6	16	8	14	56	-	2^x	
5	5	0,5	0,5	-	0,25	3	17	1	-30	-20	-	-	3
6	6	-	-	-	1.5x	3	18	2	15	-23	-	-	7
7	7	2	-	-	1.5x	3	19	3	35	-25	-	$\frac{1}{x}$	8
8	8	3	3	-	1.5x	4	20	4	6	-8	4	$\frac{x}{1+x}$	
9	1	60	-20	-	-	5	21	5	-	-	-	-	-
10	2	-120	45	-	-	3	22	6	-	-	-	$\frac{1}{(x+x^2)}$	7
11	3	30	30	-	$25(1-x)$	6	23	7	7	-	-	$\frac{1}{(x^3+x^2)}$	10
12	4	6	4	6	$12(1+x)$		24	8	4	4	-	$\frac{1}{(x^2+x)}$	4

1.2. Zadania statycznie niewyznaczalne

1.2.1. Układy prętowe i pręty utwierdzone

Przykład 8

Wariant I W węźle układu prętowego pokazanego na rys. 1.10a przyłożono siłę pewną nieznaną siłę P . Określić jej maksymalną wartość jeśli wytrzymałość na rozciąganie materiału z których wykonano pręty wynosi $k_r = 260 \text{ MPa}$. Pole przekroju wszystkich prętów są identyczne $A = 200 \text{ mm}^2$. Przyjąć współczynnik bezpieczeństwa $n = 2$. Kąt $\alpha = 30^\circ$. Rozwiązanie rozpoczynamy od wykreślenia wydłużeń prętów (rys.1.10b).

Rys. 1.10.

Łatwo można spostrzec, że pomiędzy wydłużeniami skrajnych prętów a wydłużeniem pręta środkowego zachodzi relacja

$$\lambda_2 \cos \alpha = \lambda_1, \quad (1.2.1)$$

po wykorzystaniu prawa Hooke'a (1.1.5) otrzymujemy

$$\frac{N_1 l}{EA} = \frac{N_2 l \cos^2 \alpha}{EA}. \quad (1.2.2)$$

W równaniu 1.2.2 występują dwie niewiadome N_1 i N_2 koniecznym jest więc zbudowanie drugiego równania w którym występują obie niewia-

dome. Wykorzystując równowagi $\sum_1^i P_i = 0$ w odniesieniu do sił występujących w węźle otrzymujemy (rys. 1.10c)

$$2N_1 \cos \alpha + N_2 - P = 0. \quad (1.2.3)$$

Rozwiązując układ dwóch równań (1.2.2) i (1.2.3) otrzymujemy zależności pozwalające wyznaczyć nieznane siły wewnętrzne N_1 i N_2 występujących w prętach

$$N_1 = N_2 = \frac{P \cos^2 \alpha}{1 + 2 \cos^3 \alpha}, \quad (1.2.4)$$

$$N_2 = \frac{P}{1 + 2 \cos^3 \alpha}. \quad (1.2.5)$$

Pamiętając, co widać z równań (1.2.4) i (1.2.5), że wartość siły wewnętrznej N_2 będzie zawsze większa od N_1 i wykorzystując warunek wytrzymałościowy

$$\sigma_2 = \frac{N_2}{A} = \frac{P}{A(1 + 2 \cos^3 \alpha)} \leq \frac{k_3}{n} \quad (1.2.6)$$

możemy wyznaczyć z niego dopuszczalną wartość siły P obciążającej a analizowany układ prętowy.

Wariant II Załóżmy, że przy składaniu węzła pokazanego na rys. 1.10a okazało się, że pręt środkowy jest za długi o wartość $\delta = 5 \cdot 10^{-4} \cdot l$. Obliczyć siły wewnętrzne oraz naprężenia w prętach (zaniedbując działanie siły P).

Przy składaniu węzła środkowy pręt musi skrócić się o wartość λ_2 natomiast dwa skrajne pręty muszą się wydłużyć o $\lambda_1 = \lambda_3$. Spowoduje to skompensowanie niedokładności wykonania δ . Pomiedzy wydłużeniami i skróceniem pręta istnieje następująca zależność

$$\lambda_2 + \frac{\lambda_1}{\cos \alpha} = \delta. \quad (1.2.7)$$

Wykorzystując prawo Hooke'a (1.1.5) wyrażamy zależność 1.2.7 poprzez siły wewnętrzne N_1 i N_2

$$N_2 + \frac{N_1}{\cos^2 \alpha} = \frac{\delta EA}{l}. \quad (1.2.8)$$

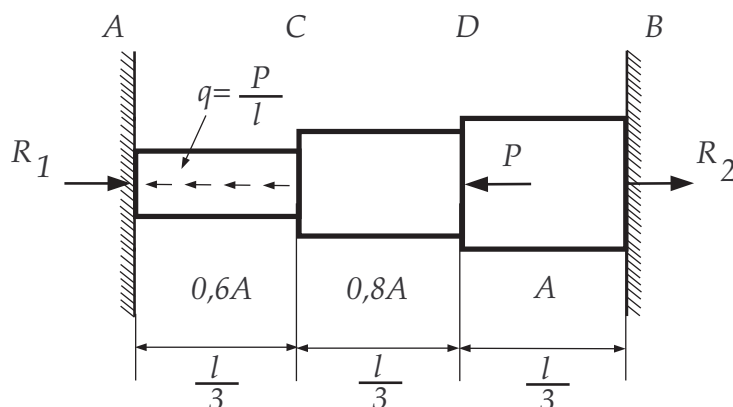
Wykorzystując dodatkowo dwa równania statyki

$$N_1 = N_3 \quad \text{i} \quad 2N_1 \cos \alpha - N_2 = 0, \quad (1.2.9)$$

możemy wyznaczyć siły wewnętrzne w prętach, a w konsekwencji wartości naprężeń.

Przykład 8

Stopniowany pręt, obustronnie utwierdzony, jest obciążony siłą ciągłą o intensywności $q = \frac{P}{l}$ oraz siłą skupioną P . Wyznaczyć reakcje w utwierdzeniach R_1 i R_2 . Wyznaczyć wykresy sił wewnętrznych, naprężeń oraz wydłużeń. Dane $P = 5 \text{ m}$, $l = 0,6 \text{ m}$, $A = 200 \text{ mm}^2$, $E = 210000 \text{ MPa}$. Ponieważ jak łatwo to spostrzec zadanie jest jedno-

Rys. 1.11.

krotnie statycznie niewyznaczalne musimy zbudować dodatkowe równanie wiążące przemieszczenia wybranych punktów pręta.

Siłę wewnętrzną w przekroju AC wyznaczamy z warunku równowagi

$$N_{AC} = \frac{P}{l}x - R_1. \quad (1.2.10)$$

Podobnie wyznaczamy siły wewnętrzne w pozostałych przekrojach

$$\begin{aligned} N_{CD} &= \frac{P}{3} - R_1 \\ N_{DB} &= \frac{4}{3}P - R_1 \end{aligned} \quad (1.2.11)$$

Przemieszczenia na odcinku AC będące w każdym z przekroji funkcją współrzędnej x obliczamy z zależności

$$\Delta(x) = \int_0^x \frac{\left(\frac{P}{l}x - R_1\right)}{0,6EA} = \frac{1}{0,6EA} \left(\frac{Px^2}{2l} - R_1x\right) \quad (1.2.12)$$

Wartość wydłużenia odcinka AC wyznaczamy z (1.2.12) podstawiając $x = \frac{l}{3}$

$$\Delta_{AC} = \frac{1}{0,6EA} \left(\frac{Pl}{18} - \frac{R_1l}{3}\right). \quad (1.2.13)$$

Wydłużenia na pozostałych odcinkach pręta obliczamy z prawa Hooke'a

$$\begin{aligned} \Delta_{CD} &= \frac{(P - 3R_1)l}{7,2EA}, \\ \Delta_{DB} &= \frac{(2P - 3R_1)l}{9EA}. \end{aligned} \quad (1.2.14)$$

Ostatecznie korzystając z warunku nierozdzielności przemieszczeń po postawieniu (1.2.13) i (1.2.14)

$$\Delta_{AC} + \Delta_{CD} + \Delta_{DB} = 0, \quad (1.2.15)$$

wyznaczamy wartość statycznie niewyznaczalnej reakcji R_1 . Drugą niewiadomą reakcję R_2 wyznaczamy z warunku równowagi sił

$$R_1 - q\frac{l}{3} - P + R_2 = 0. \quad (1.2.16)$$

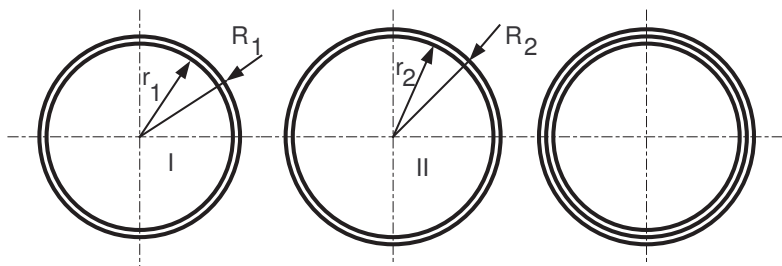
Wykresy sił wewnętrznych wykonujemy wykorzystując bezpośrednio zależności (1.2.10) i (1.2.11). Wykreślenie wykresów naprężeń normalnych wymaga ich obliczenia z poniższych zależności

$$\begin{aligned} \sigma_{AC} &= \frac{N_{AC}}{0,6A}, \\ \sigma_{CD} &= \frac{N_{CD}}{0,8A}, \\ \sigma_{DB} &= \frac{N_{DB}}{A}. \end{aligned} \quad (1.2.17)$$

Wartości wydłużeń poszczególnych odcinków pręta, potrzebnych do ich wykreślenia, obliczamy z (1.2.13) i (1.2.14).

Przykład 9

Na wykonaną ze stali rurę *I* o średnicy wewnętrznej $r_1 = 40 \text{ mm}$ i średnicy zewnętrznej $R_2 = 42 \text{ mm}$ nasunięto po jej uprzednim podgrzaniu rurę *II* o średnicy wewnętrznej $r_2 = 41.96 \text{ mm}$ i zewnętrznej $R_2 = 43 \text{ mm}$. Określić naprężenia σ_I w ścianie rury *I* i σ_{II} w rurze *II*. Moduł Younga $E = 200000 \text{ MPa}$.

Rys. 1.12.

Wyznaczenie naprężenia w rurach można sprowadzić do analizy stanu naprężenia w pierścieniach kołowych². Rura *II* po ochłodzeniu wywoła równomierne ciśnienie p na zewnętrznej powierzchni rury *I* ta zaś zgodnie z zasadami statyki będzie oddziaływać z takim samym ciśnieniem na rurę *II*. Wartość ciśnienia p określamy z warunku, że zmiana zewnętrznego promienia ΔR_1 rury *I* i zmiana wewnętrznej średnicy Δr_2 rury *II* zsumowane dają wartość $R_1 - r_2$.

$$\Delta R_1 = \frac{p}{E} \cdot \frac{R_1^2}{R_1 - r_1} \quad i \quad \Delta r_2 = \frac{p}{E} \cdot \frac{r_2^2}{R_2 - r_2} \quad (1.2.18)$$

$$\frac{p}{E} \left(\frac{R_1^2}{R_1 - r_1} + \frac{r_2^2}{R_2 - r_2} \right) = R_1 - r_2 \quad (1.2.19)$$

Ostatecznie ciśnienie obliczmy z zależności

$$p = \frac{E(R_1 - r_2)}{\frac{R_1^2}{R_1 - r_1} + \frac{r_2^2}{R_2 - r_2}}. \quad (1.2.20)$$

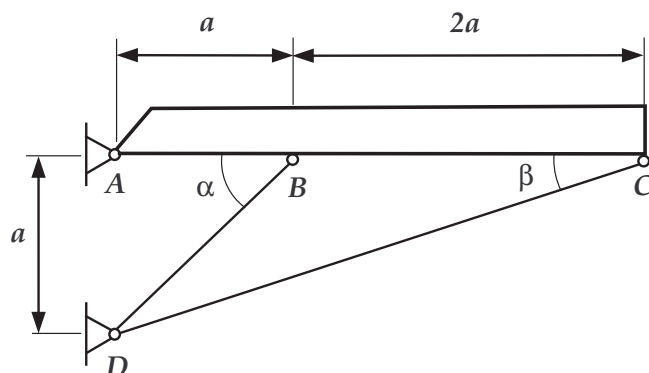
Naprężenia normalne σ_I i σ_{II} wyznaczamy z zależności

² Porównaj przykład 6

$$\begin{aligned}\sigma_I &= \frac{pr_1}{R_1 - r_1}, \\ \sigma_{II} &= \frac{pr_2}{R_2 - r_2}.\end{aligned}\tag{1.2.21}$$

Przykład 9a

Obliczyć naprężenia wywołane wzrostem temperatury $\Delta t = 30\text{ K}$ w stalowych wspornikach, wykonanej z duraluminium, belki AC (rys. 1.13). Nie uwzględniać sprężystej deformacji belki AC ale uwzględnić jej wydłużenie wywołane wzrostem temperatury.

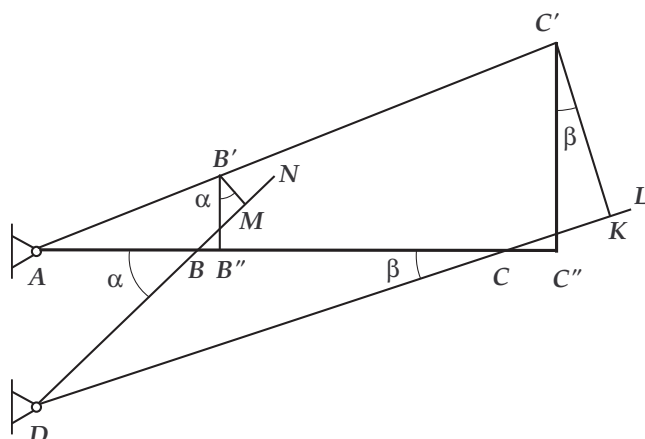

Rys. 1.13.

W wyniku nagrzewania belki punkt C przemieszcza się w poziomie o $CC'' = \alpha_{dur}3a\Delta t$. Podpora DC wydłuża się swobodnie o wartość $CL = \alpha_{st}l_{DC}\Delta t$ jednak ze względu, że jej swobodne wydłużenie jest krępowane przez siłę wewnętrzną N_{DC} pręt ulegnie skróceniu o wartość $\lambda_{DC} = \frac{N_{DC}a\sqrt{10}}{EA}$.

Warunek nierozdzielności przemieszczeń wymaga aby po nagrzaniu belki połączenia podpór w punktach B i C zostały utrzymane. Analizując przemieszczenia poszczególnych punktów belki pokazane na rys. 1.14 otrzymujemy zależność

$$\begin{aligned}
 C'C'' &= \frac{CL - \lambda_{DC} - CC''}{\sin \beta} & (1.2.22) \\
 &= \frac{\alpha_{st}EAa\sqrt{10}\Delta t - N_{CD}a\sqrt{10} - \alpha_{dur}EA3a\Delta t \cos \beta}{EA \sin \beta}.
 \end{aligned}$$

Rys. 1.14.

Podobnie będzie dla wspornika DB

$$B'B'' = \frac{\alpha_{st}EAa\sqrt{2}\Delta t - N_{DB}a\sqrt{2} - \alpha_{dur}EAa\Delta t \cos \alpha}{EA \sin \alpha}. \quad (1.2.23)$$

Wykorzystując podobieństwo trójkątów $AC'C''$ i $AB'B''$ mamy

$$\frac{C'C''}{B'B''} = \frac{3a}{a} = 3. \quad (1.2.24)$$

Po podstawieniu do (1.2.25) zależności (1.2.22) i (1.2.23) otrzymujemy równanie z dwiema niewiadomymi reakcjami N_{DB} i N_{DC} .

$$\frac{\alpha_{st}EAa\sqrt{10}\Delta t - N_{CD}a\sqrt{10} - \alpha_{dur}EA3a\Delta t \cos \beta}{\alpha_{st}EAa\sqrt{2}\Delta t - N_{DB}a\sqrt{2} - \alpha_{dur}EAa\Delta t \cos \alpha} = 3 \frac{\sin \beta}{\sin \alpha}. \quad (1.2.25)$$

Drugie równanie zawierające poszukiwane niewiadome otrzymujemy z warunku równowagi momentów sił, obliczanego względem punktu A

$$\sum_i M_{Ai} = N_{DB} \cdot a \sin \alpha + N_{DC} \cdot 3a \sin \beta = 0. \quad (1.2.26)$$

Rozwiązując układ równań (1.2.25) i (1.2.26) otrzymujemy poszukiwane wartości sił wewnętrznych.

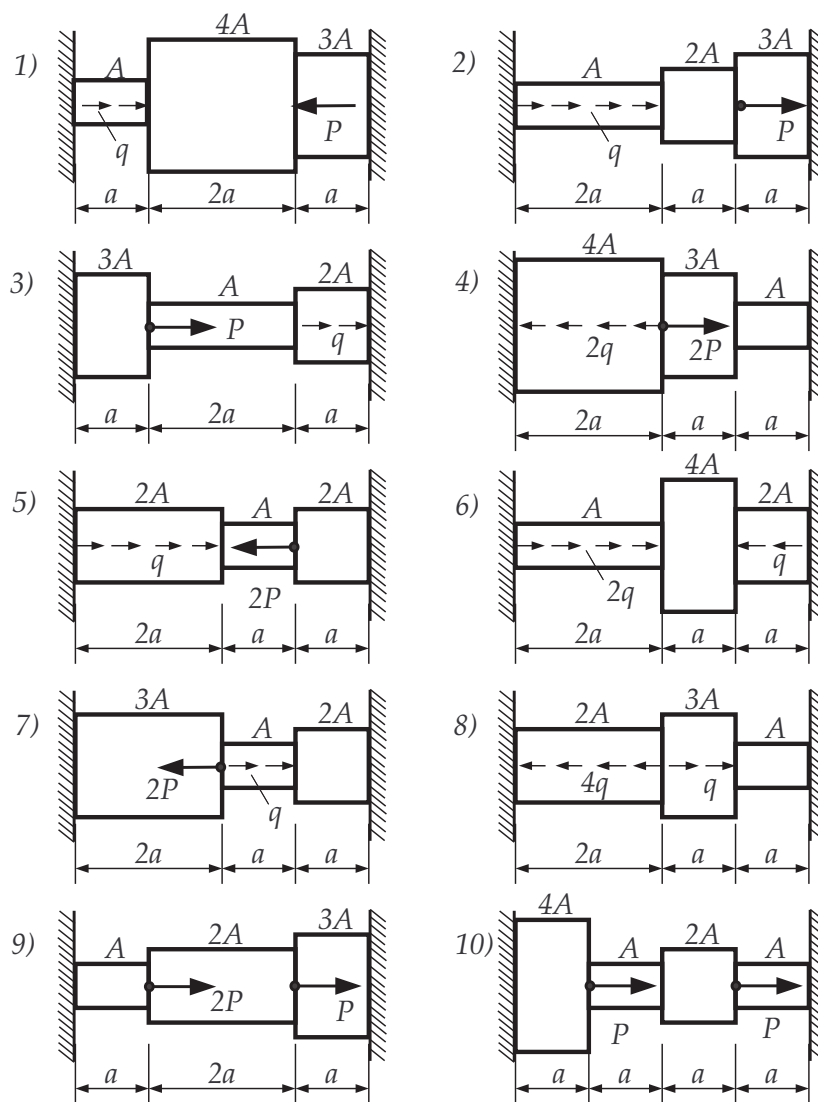
1.2.2. Zdania do samodzielnego wykonania**Elaborat 2³**

Dla stopniowanych stalowych prętów pokazanych na rysunkach (rys. 1.15) wyznaczyć reakcje w utwierdzeniach wykreślić wykresy siła wewnętrznych N , naprężeń normalnych σ , i wydłużeń Δa . Wyznaczyć przekrój najbardziej wyężony i dobrać z warunku wytrzymałościowego $\sigma \leq k_{rc}$ jego skorygowane pole przekroju. Dane zestawiono w tablicy 1.2.

---

³ Elaboratus (łac.)- dokładne opracowanie na piśmie wyznaczonego zagadnienia.

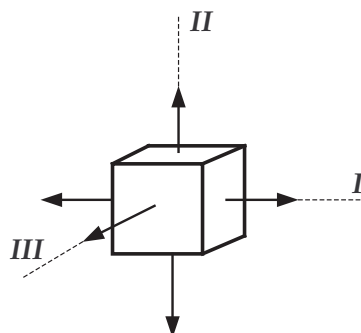
Rys. 1.15. Rysunki do elaboratu 2

Tablica 1.2. Dane do elaboratu 2

Lp	rys.	P kN	q kN/m	a m	k_r MPa	k_c MPa	Lp	rys.	P kN	q kN/m	a m	k_r MPa	k_c MPa
1	1	20	200	0,5	160	60	16	6	.	.	.	.	.
2	2	.	.	.	.	.	17	7	.	.	.	.	.
3	3	.	.	.	.	.	18	8	.	.	.	.	.
4	4	.	.	.	.	.	19	9	.	.	.	.	.
5	5	.	.	.	.	.	20	10	.	.	.	.	.
6	6	.	.	.	.	.	21	1	30	$\frac{Pq^2}{a^3}$	0,65	250	210
7	7	.	.	.	.	.	22	2	.	.	.	.	.
8	8	.	.	.	.	.	23	3	.	.	.	.	.
9	9	.	.	.	.	.	24	4	.	.	.	.	.
10	10	.	.	.	.	.	25	5	.	.	.	.	.
11	1	-50	$\frac{Pq}{a^2}$	0,3	200	150	26	6	.	.	.	.	.
12	2	.	.	.	.	.	27	7	.	.	.	.	.
13	3	.	.	.	.	.	28	8	.	.	.	.	.
14	4	.	.	.	.	.	29	9	.	.	.	.	.
15	5	.	.	.	.	.	30	10	.	.	.	.	.

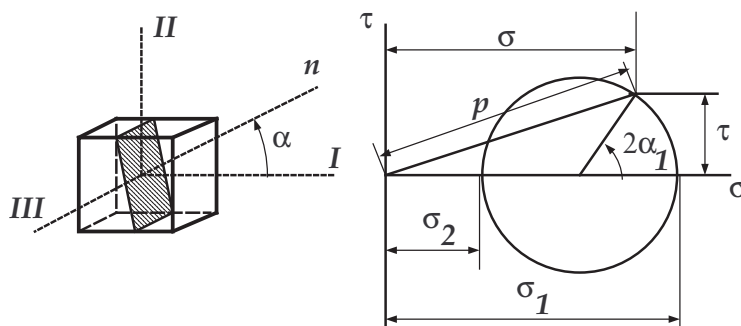
1.3. Koło Mohra

Jeśli na powierzchniach bocznych sześcianu, wydzielonego przy użyciu trzech wzajemnie prostopadłych płaszczyzn, pojawiają się tylko naprężenia normalne, natomiast naprężenia styczne są równe zero, to nazywamy te naprężenia głównymi ($\sigma_1 \geq \sigma_2 \geq \sigma_3$).

Rys. 1.16.

Osie (I, II, III) prostopadłe do płaszczyzn głównych określają kierunki główne (rys. 1.16).

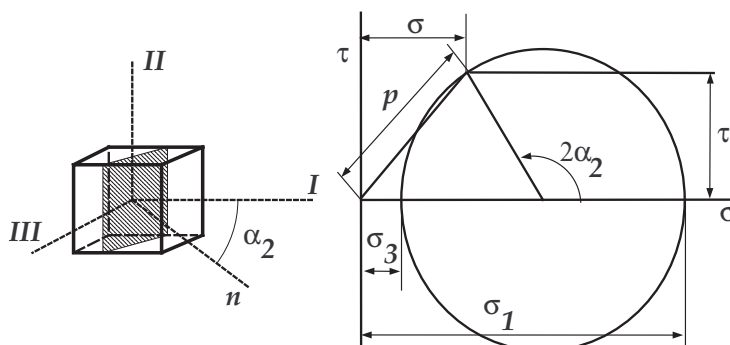

Rys. 1.17.

Normalne σ i styczne τ naprężenia oraz naprężenie wynikowe p wyznaczamy w płaszczyznach równoległych do kierunku III (rys. 1.17)

z zależności

$$\begin{aligned}\sigma &= \sigma_1 \cos^2 \alpha_1 + \sigma_2 \sin^2 \alpha_1, \\ \tau &= \frac{\sigma_1 - \sigma_2}{2} \sin 2\alpha_1, \\ p &= \sqrt{\sigma^2 + \tau^2} = \sqrt{\sigma_1^2 \cos^2 \alpha_1 + \sigma_2^2 \sin^2 \alpha_1}.\end{aligned}\quad (1.3.1)$$

Rys. 1.18.

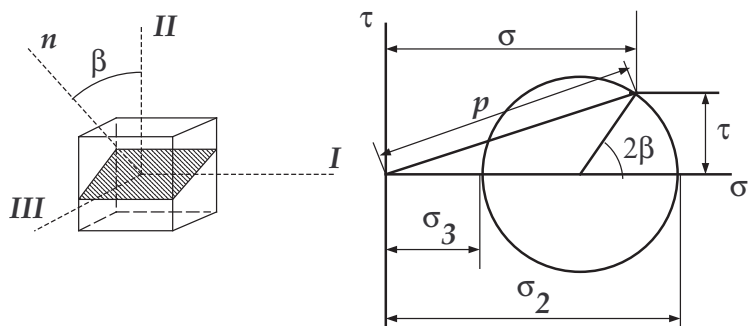
w płaszczyznach równoległych do osi *II* (rys. 1.18)

$$\begin{aligned}\sigma &= \sigma_1 \cos^2 \alpha_2 + \sigma_3 \sin^2 \alpha_2, \\ \tau &= \frac{\sigma_1 - \sigma_3}{2} \sin 2\alpha_2, \\ p &= \sqrt{\sigma^2 + \tau^2} = \sqrt{\sigma_1^2 \cos^2 \alpha_2 + \sigma_3^2 \sin^2 \alpha_2}.\end{aligned}\quad (1.3.2)$$

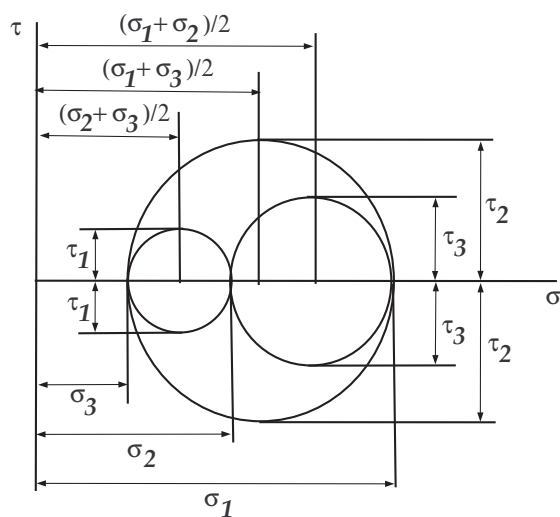
i wreszcie w płaszczyznach równoległych do osi *I* (rys. 1.19)

$$\begin{aligned}\sigma &= \sigma_2 \cos^2 \beta + \sigma_3 \sin^2 \beta, \\ \tau &= \frac{\sigma_2 - \sigma_3}{2} \sin 2\beta, \\ p &= \sqrt{\sigma^2 + \tau^2} = \sqrt{\sigma_2^2 \cos^2 \beta + \sigma_3^2 \sin^2 \beta}.\end{aligned}\quad (1.3.3)$$

Powyższe naprężenia mogą być zilustrowane graficznie na diagramie kołowym nazywanym kołem Mohra (rys. 1.20). Rysunek powstał w wyniku nałożenia na jednym rysunku rysunków składowych 1.17, 1.18, 1.19. Maksymalne naprężenia tnące wyznaczamy z

Rys. 1.19.

Rys. 1.20.

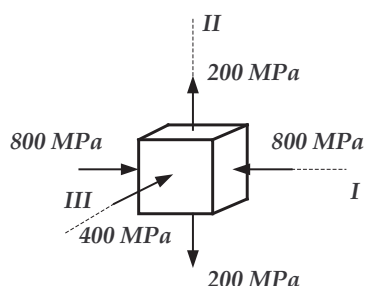
$$\begin{aligned}
 \tau_1 &= \pm \frac{\sigma_2 - \sigma_3}{2}, \\
 \tau_2 &= \pm \frac{\sigma_1 - \sigma_3}{2}, \\
 \tau_3 &= \pm \frac{\sigma_1 - \sigma_2}{2}.
 \end{aligned}
 \tag{1.3.4}$$

Naprężenia τ_1 , τ_2 i τ_3 skierowane są pod kątem 45° do odpowiednich

kierunków głównych: τ_1 występuje w dwóch wzajemnie prostopadłych płaszczyznach równoległych do kierunku głównego I (rys. 1.19); τ_2 występuje w dwóch wzajemnie prostopadłych płaszczyznach równoległych do kierunku głównego II (rys. 1.18); τ_3 występuje w dwóch wzajemnie prostopadłych płaszczyznach równoległych do kierunku głównego III (rys. 1.17). Maksymalną wartość w sensie modułu przyjmuje τ_2 .

Przykład 10

Dla zadanego stanu naprężenia rys. 1.21 określić maksymalne naprężenia styczne $\tau_{1,2,3}$, naprężenia σ' i τ' na płaszczyźnie równoległej do osi I dla kąta $\beta = 30^\circ$; naprężenia σ'' i τ'' na płaszczyźnie równoległej do osi II dla kąta $\alpha = 60^\circ$ i naprężenia σ''' i τ''' na płaszczyźnie równoległej do osi III pochylonej dla kąta $\alpha = 30^\circ$;

Rys. 1.21.

Naprężenia główne to $\sigma_1 = 200 \text{ MPa}$, $\sigma_2 = -400 \text{ MPa}$, $\sigma_3 = -800 \text{ MPa}$. Zgodnie z zależnością (1.3.5) obliczymy maksymalne naprężenia tnące

$$\tau_1 = \pm \frac{-400 + 800}{2} = \pm 200 \text{ MPa},$$

$$\tau_2 = \pm \frac{200 + 800}{2} = \pm 500 \text{ MPa},$$

$$\tau_3 = \pm \frac{200 + 400}{2} = \pm 300 \text{ MPa}.$$

Z zależności (1.3.3) obliczymy naprężenie σ' i τ' (dla $\beta = 30^\circ$)

$$\sigma' = -400 \cos^2 30^\circ - 800 \sin^2 30^\circ = -500 \text{ MPa},$$

$$\tau' = \frac{-400 + 800}{2} \sin 60^\circ = 173 \text{ MPa}.$$

Z zależności (1.3.5) obliczymy naprężenie σ'' i τ'' (dla $\alpha = 60^\circ$)

$$\begin{aligned}\sigma'' &= 200 \cos^2 60^\circ - 800 \sin^2 60^\circ = -550 \text{ MPa}, \\ \tau'' &= \frac{200 + 800}{2} \sin 120^\circ = 433 \text{ MPa}.\end{aligned}$$

Z zależności (1.3.5) obliczymy naprężenie σ''' i τ''' (dla $\alpha = 30^\circ$)

$$\begin{aligned}\sigma''' &= 200 \cos^2 30^\circ - 400 \sin^2 30^\circ = 50 \text{ MPa}, \\ \tau''' &= \frac{200 + 400}{2} \sin 60^\circ = 260 \text{ MPa}.\end{aligned}$$

Naprężenia oktaedryczne obliczamy z zależności

$$\begin{aligned}\sigma_{oct} &= \frac{1}{3}(\sigma_1 + \sigma_2 + \sigma_3) = -333 \text{ MPa}, \\ \tau_{oct} &= \frac{1}{3}\sqrt{(\sigma_1 - \sigma_2)^2 + (\sigma_2 - \sigma_3)^2 + (\sigma_3 - \sigma_1)^2} = 354 \text{ MPa}, \\ p_{oct} &= \sqrt{\frac{1}{3}(\sigma_1^2 + \sigma_2^2 + \sigma_3^2)} = 529 \text{ MPa}\end{aligned}\tag{1.3.5}$$

Odształcenia główne $\varepsilon_{1,2,3}$ obliczamy posługując się uogólnionym prawem Hooke'a (dla $E=200000$ MPa)

$$\begin{aligned}\varepsilon_1 &= \frac{1}{E}[\sigma_1 - \nu(\sigma_2 + \sigma_3)], \\ \varepsilon_2 &= \frac{1}{E}[\sigma_2 - \nu(\sigma_3 + \sigma_1)], \\ \varepsilon_3 &= \frac{1}{E}[\sigma_3 - \nu(\sigma_1 + \sigma_2)].\end{aligned}\tag{1.3.6}$$

Odształcenie objętościowe obliczamy według

$$\frac{\Delta V}{V} = \varepsilon_1 + \varepsilon_2 + \varepsilon_3 = \frac{1 - 2\nu}{E}(\sigma_1 + \sigma_2 + \sigma_3).\tag{1.3.7}$$

Obliczenie odkształceń postaciowych wymaga wykorzystania zależności

$$\begin{aligned}\gamma_1 &= \varepsilon_2 - \varepsilon_3 = \frac{\tau_1}{G}, \\ \gamma_2 &= \varepsilon_1 - \varepsilon_3 = \frac{\tau_2}{G}, \\ \gamma_3 &= \varepsilon_1 - \varepsilon_2 = \frac{\tau_3}{G},\end{aligned}$$

gdzie: $G = \frac{E}{2(1 + \nu)}$ - moduł Kirchoffa.

Rozdział 2

Zginanie

2.1. Reakcje podpór i siły przekrojowe

2.1.1. Ogólny przypadek obciążenia ciągłego

Na belkę przedstawioną na rys. 2.1 działa obciążenie ciągłe o zmiennej intensywności $q(\zeta)$. Reakcje w podporach wyznaczamy z równania równowagi:

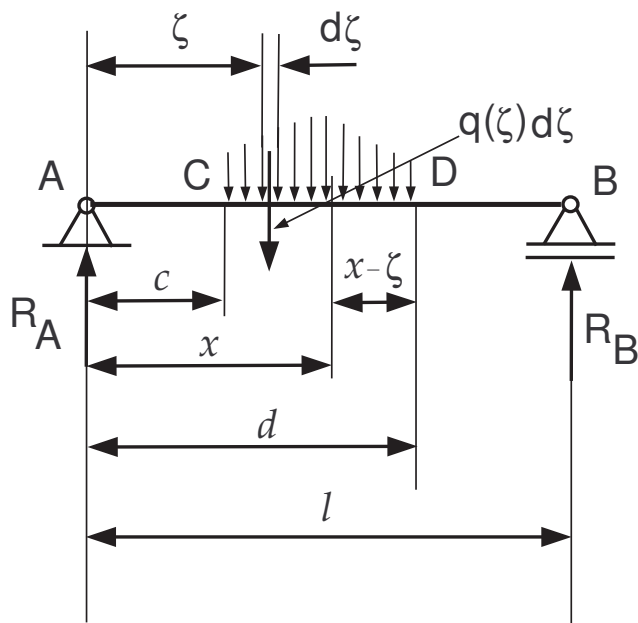
$$\begin{aligned}\Sigma M_A &= -R_B \cdot l + \int_c^d q(\zeta)\zeta d\zeta = 0, \\ R_B &= \frac{1}{l} \int_c^d q(\zeta)\zeta d\zeta, \end{aligned} \quad (2.1.1)$$

$$\begin{aligned}\Sigma M_B &= R_A \cdot l - \int_c^d q(\zeta)(l - \zeta) d\zeta = 0, \\ R_A &= \frac{1}{l} \int_c^d q(\zeta)(l - \zeta) d\zeta. \end{aligned} \quad (2.1.2)$$

Wyznaczenie sił wewnętrznych w belce wymaga jej podziału na trzy odrębne przedziały.

Dla przedziału ($0 \leq x \leq c$) mamy następujące wyrażenia pozwalające obliczyć siły tnące i momenty zginające.

$$\begin{aligned}T(x) &= R_A = \frac{1}{l} \int_c^d q(\zeta)(l - \zeta) d\zeta \\ M_g(x) &= R_A x = \left(\frac{1}{l} \int_c^d q(\zeta)(l - \zeta) d\zeta \right) x. \end{aligned} \quad (2.1.3)$$

Rys. 2.1. Obciążenie ciągłe o zmiennym natężeniu $q(\zeta)$

Dla przedziału ($c \leq x \leq d$) mamy

$$T(x) = R_A - \int_c^x q(\zeta)\zeta d\zeta = -R_B - \int_x^d q(\zeta)\zeta d\zeta \quad (2.1.4)$$

$$M_g(x) = R_A x - \left(\int_c^x q(\zeta)(l - \zeta) d\zeta \right) x.$$

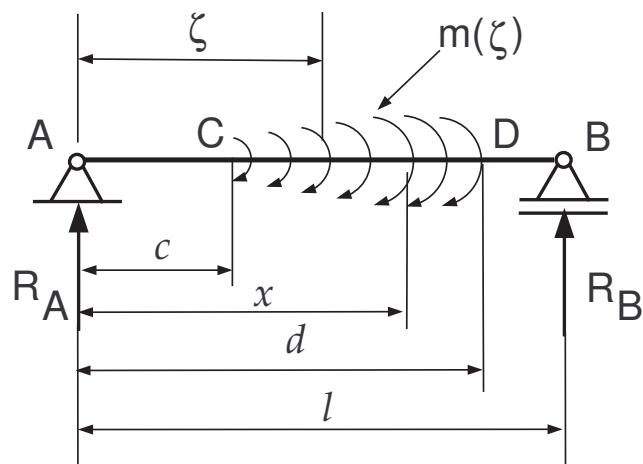
I wreszcie dla ostatniego przedziału ($d \leq x \leq l$)

$$T(x) = -R_B, \quad (2.1.5)$$

$$M_g(x) = R_B(l - x).$$

2.1.2. Ogólny przypadek obciążenia ciągłego momentem zginającym

Założmy, że na fragmencie belki (rys. 2.2) działa ciągłe obciążenie momentem zginającym o zmiennym natężeniu $m(\zeta)$. Reakcje w pod-

Rys. 2.2. Obciążenie ciągłe momentami zginającymi o zmiennym natężeniu $m(\zeta)$

parciach wyznaczamy z równań równowagi.

$$\Sigma M_A = R_B \cdot l - \int_c^d m(\zeta) d\zeta = 0,$$

$$R_B = \frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta, \quad (2.1.6)$$

$$\Sigma P_{iy} = R_A + R_B = 0,$$

$$R_A = -R_B = -\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta. \quad (2.1.7)$$

Siłę tnącą oraz moment zginający w przedziale $(0 \leq x \leq c)$ obliczamy z

$$T(x) = R_A = -\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta, \quad (2.1.8)$$

$$M_g(x) = R_A x = \left(-\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta \right) x. \quad (2.1.9)$$

Dla przedziału ($c \leq x \leq d$) mamy

$$T(x) = R_A = -\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta, \quad (2.1.10)$$

$$\begin{aligned} M_g(x) &= R_A x + \int_c^x m(\zeta) d\zeta = \\ &= \left(-\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta \right) x + \int_c^x m(\zeta) d\zeta. \end{aligned} \quad (2.1.11)$$

Dla ostatniego przedziału ($d \leq x \leq l$) mamy

$$T(x) = -R_B = -\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta, \quad (2.1.12)$$

$$M_g(x) = R_B(l-x) = \left(-\frac{1}{l} \int_c^d m(\zeta) d\zeta \right) (l-x). \quad (2.1.13)$$

Program w Maximie

Prostą symulację wpływu postaci funkcji opisującej obciążenie ciągłe momentem zginającym $m(\zeta)$, dokonamy wykonując następujący program w Maximie.

Definiujemy postać funkcji $m(\zeta)$.

Budujemy równania równowagi i rozwiązujemy je.

2.1.3. Obciążenie stałym ciągłym momentem zginającym

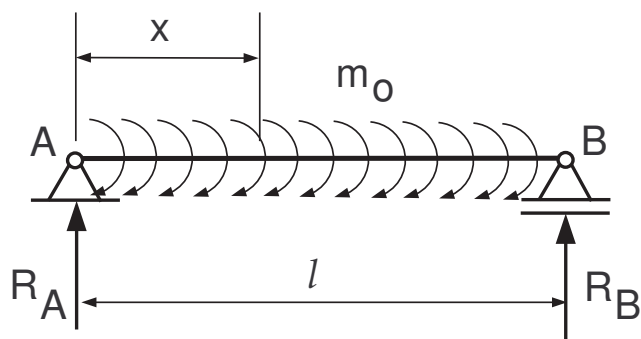
Rozważmy belkę zginaną obciążoną ciągłym momentem zginającym na całej rozpiętości belki (2.3). Obliczenia rozpoczynamy od wyznaczenia reakcji.

$$\begin{aligned} \Sigma M_A &= R_B \cdot l + m_0 \cdot l = 0, \\ R_B &= -m_0, \\ \Sigma P_{iy} &= R_A + R_B = 0, \\ R_A &= -R_B = m_0. \end{aligned} \quad (2.1.14)$$

Siły tnące i momenty zginające w belce obliczamy z:

$$\begin{aligned} T(x) &= -R_A = -m_0, \\ M_g(x) &= R_A x - m_0 x = m_0 x - m_0 x = 0. \end{aligned} \quad (2.1.15)$$

Jak łatwo dostrzec w belce nie występuje moment zginający.

Rys. 2.3. Obciążenie ciągłe momentami zginającymi o stałym natężeniu m_0

[1] [2]

Bibliografia

- [1] S.A Mirolubov and all. *Pasobjie k reszeniju zadać po soprofivleniju materialov*. Vyssza Szkola, 1974.
- [2] A. Umansky, A. *Sbornik zadac po soprofivleniju materialov*. Nauka, 1973.

